

PRIJEDLOG

**POLITIKA
O SARADNJI SA ISELJENIŠTVOM**

Oktober 2016.

S A D R Ź A J

1. UVOD	3
2. PRAVNI OSNOV ZA DONOŠENJE DOKUMENTA	5
3. INSTITUCIONALNI OKVIR	6
4. OCJENA POSTOJEĆEG STANJA	7
5. VIZIJA	10
6. PRINCIPI	10
7. CILJEVI	11
Cilj 1. RAZVOJ PRAVNOG SISTEMA I INSTITUCIONALNIH KAPACITETA	11
Cilj 2. PRUŽANJE PODRŠKE ISELJENIŠTVU I UNAPREĐENJE SARADNJE	13
Cilj 3. STVARANJE USLOVA ZA VEĆI DOPRINOS ISELJENIŠTVU RAZVOJU BiH	17
8. PROVOĐENJE POLITIKE O SARADNJI SA ISELJENIŠTVOM	20
9. FINANSIJSKA SREDSTVA POTREBNA ZA REALIZACIJU POLITIKE O SARADNJI SA ISELJENIŠTVOM	20

1.UVOD

Historijski gledano, migracije predstavljaju izraz stalne ljudske težnje za boljitkom, napretkom, te težnje ka općem prosperitetu. Velike katastrofe ali i razlozi ekonomske prirode najčešće su glavni motivacioni faktori zbog kojih se migracije uopće dešavaju i što na takav način stvaraju sliku o važnosti takvih dešavanja u svijetu, što stvara potrebu da se ova oblast ljudskog života institucionalizira. Treba reći da se radi o pojavama i procesima koji su karakteristični za sve zemlje, nezavisno od stepena ekonomske razvijenosti.

Trendovi migracija u razvijene zemlje, ali i iz jedne zemlje u razvoj u drugu, kao i unutar razvijenih zemalja, dovode do promjene strukture stanovništva kako u zemljama prijema, tako i u zemljama porijekla koje se tradicionalno označavaju maticama. U zemljama prijema migracije se odražavaju na zadovoljavanje potreba za radnom snagom, ali i na ukupni doprinos u dinamici društvenih zbivanja. S druge strane, u zemljama porijekla migracije ostavljaju posljedice ekonomske, socijalne, kulturne i druge prirode, ali istovremeno daju nesumnjiv doprinos smanjenju siromaštva i ekonomskom razvoju zemlje, prvenstveno uspostavljanjem veza, transferom znanja i drugim vidovima pomoći.

Duboko svjesne savremenih tokova ljudske civilizacije, veliki broj zemalja u svijetu počeo je graditi i uspostavljati odnose s građanima koji su napustili svoju zemlju, stvarajući na takav način još čvršće osnove razvoja vlastitog društva. Stoga su upravo i aktuelni u svijetu trendovi saradnje između matičnih zemalja i njihovih iseljenika u inozemstvu. Ohrabrivanjem i podsticanjem iseljenika da ulažu u zemlju porijekla, prenošenjem stečenih znanja i iskustava, ali i pružanjem podrške države iseljenicima u inozemstvu grade se mostovi koji, dugoročno gledano, donose obostran boljitak i sigurnost.

Generalno se može govoriti o tome da migracije kao historijska pojava, ali ujedno i činjenica, participiraju podjednako u političkim, ekonomskim, uopće socijalnim ali i kulturnim tokovima i u zemljama prijema i u zemljama porijekla. Subjekti migracija već odavno učestvuju u savremenim tokovima društva, poznatijim kao globalizacija. Nema sumnje da su ta društvena zbivanja u dobroj mjeri, bar kada je riječ o Bosni i Hercegovini, izvan društvenog uređenja i normiranja.

Države koje imaju iskustva u uspostavljanju i njegovanju odnosa sa svojim iseljeništvom u inozemstvu na različit način dodjeljuju nadležnosti za pitanje saradnje. Dok neke države imaju ministarstva za dijasporu/iseljenništvo, druge imaju agencije ili direkcije, odnosno urede. Međutim, bez obzira na institucionalno pozicioniranje u ovoj oblasti, postoje zajednički elementi pravca djelovanja država prema iseljeništvu u inozemstvu. Većina zemalja radi na jačanju veza sa svojim iseljeništvom ili pak dijasporom, najprije očuvanjem kulturnog identiteta i uspostavom ekonomske saradnje. Sve su brojniji različiti mehanizmi za povezivanje iseljenika i matice, počev od unapređenja položaja i ostvarivanja prava u državama prijema uspostavljanjem i razvojem bilateralnih odnosa, pa do vezivanja iseljeničtva za razvoj matične države sistemskim korištenjem ljudskih potencijala, te finansijskih i socijalnih resursa.

Većina država u okruženju Bosne i Hercegovine, Republika Srbija, Republika Hrvatska, Crna Gora i Albanija, preduzele su mjere za povezivanje svojih s resursima svog iseljeničtva, odnosno dijaspore. Nezavisno od donošenja pravnog okvira za saradnju sa iseljeništvom, fokus rada država u okruženju razlikuje se zavisno od potreba države i resursa koje imaju u svom iseljeničtvu. Neke od zemalja su akcenat stavile na izradu politike za vraćanje obrazovanih osoba i uspostavljanje mreže naučne saradnje. Druge su svoje aktivnosti usmjerile na jačanje ekonomskog partnerstva sa iseljeništvom i osnaživanje uticaja novčanih doznaka iz

iseljeničtva na razvoj zemlje, dok su se neke države fokusirale na lobiranje iseljenika u zemljama prijema i poboljšanje imidža zemlje.

Upravo svjesne savremenih društvenih tokova, kao i činjenice da je neophodno uspostavljanje institucionalnih veza sa iseljeničtvom, vlasti BiH opredijelile su se da razloge historijske, ekonomske, humane i kulturološke prirode uobličie u dokument koji će biti jasan putokaz, opredjeljenje i izraz volje dugoročne saradnje koja nema alternativu.

Dokument Politika o saradnji sa iseljeničtvom nesumnjivo predstavlja jasno opredjeljenje BiH da se, prvi put, svom iseljeničtvu stavi na raspolaganje, da mu pruži svu neophodnu podršku u ostvarivanju prava u zemlji. Vlasti BiH ovim dokumentom žele priznati potencijal iseljeničtva i pomoći u nastojanjima da se resursi van domovine anagažiraju i ostvare u potpunosti. Istovremeno, očekuje se i od našeg iseljeničtva proaktivan pristup, inicijative i prijedlozi za povezivanje na konkretnim projektima i programima, te uključivanje relevantnih institucija iz BiH u njihovu pripremu i realizaciju. Time bi se, svakako, doprinijelo unapređenju bilateralnih odnosa i saradnje između institucija u BiH i zemalja prijema.

Politika o saradnji sa iseljeničtvom ima intenciju da prepozna, njeguje i razvija veze iseljeničtva BiH s vlastitom državom, da stvara i razumno prepozna uslove za veće uključivanje iseljeničtva u društveno-ekonomski razvoj BiH, te da podstiče iseljeničtvo da doprinosi međunarodnoj promociji zemlje i izgradnji pozitivnog imidža BiH povezivanjem i radom na međunarodnim projektima, projektima u zemlji njihovog boravka i projektima u BiH.

Iseljeničtvo porijeklom iz BiH postaje sve značajniji akter u političkom, ekonomskom, obrazovnom, sportskom, kulturnom i životu zemalja prijema općenito. Takvim položajem iseljeničtvo može značajnije uticati na proces odlučivanja, rad državnih institucija i opće društvene tokove u zemljama prijema, a time i na sadržaj i kvalitet saradnje zemalja prijema s BiH.

Politika o saradnji sa iseljeničtvom je dokument kojim se na jasan način reflektira zaključak Vijeća ministara BiH, donesen na 22. sjednici, održanoj 8.9.2015. Ovim zaključkom zaduženo je Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH da "u saradnji s drugim nadležnim institucijama na svim nivoima vlasti, pripremi Prijedlog politike o saradnji sa iseljeničtvom, što će biti preduslov za zakonsko reguliranje ove materije".

Zaključak se zasniva na Strateškom okviru za Bosnu i Hercegovinu, usvojenom na 19. sjednici Vijeća ministara BiH, održanoj 20.8.2015., u kojem je pod specifičnim ciljem 12. kao jedan od prioriteta utvrđena obaveza: unaprijediti sistem zaštite ljudskih prava i razvoj odnosa BiH sa iseljeničtvom, gdje je u okviru 3. mjere predviđeno razvijanje politika BiH prema iseljeničtvu što obuhvata: razvijanje politika BiH prema iseljeničtvu, podsticanje, razvijanje i koordinaciju saradnje sa iseljeničtvom s ciljem ostvarenja razvojnih efekata te saradnje, jačanje veza sa iseljeničtvom radi njihovog uključivanja u društveno-ekonomski razvoj BiH, zaštitu i ostvarivanja njihovih prava, kao i praćenje emigracijskih trendova.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, kao nadležna institucija za kreiranje politike BiH u oblasti iseljeničtva, u skladu s članom 12. Zakona o ministarstvima i drugim organima uprave BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09 i 103/09), pristupilo je, u saradnji s drugim institucijama na svim nivoima vlasti, izradi Prijedloga politike o saradnji sa iseljeničtvom, koji predstavlja okvirni i polazni osnov, odnosno bazni dokument koji će poslužiti institucionalnom pozicioniranju saradnje sa iseljeničtvom BiH. Politika o saradnji sa iseljeničtvom ima intenciju da cjelokupno

iseljenišтво BiH, uz koordinirajuću ulogu Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH i Ministarstva vanjskih poslova BiH, poveže sa institucijama na svim nivoima vlasti, koje će proaktivnim djelovanjem upravo doprinijeti ostvarenju obostrane saradnje i koristi.

Vijeće ministara BiH je na 65. sjednici, održanoj 21.7.2016., donijelo Odluku o uspostavi Radne grupe za izradu Politike o saradnji sa iseljeništvom, koju čine predstavnici institucija na državnom, entitetskom i nivou Brčko Distrikta BiH.

2. PRAVNI OSNOV ZA DONOŠENJE DOKUMENTA

Za razumijevanje pravnog osnova za donošenje dokumenta Politika o saradnji sa iseljeništvom treba razumjeti da je to prvi dokument takve vrste za koji se BiH opredijelila, a koji će poslužiti kao polazna osnova za aktivnosti koje će preduzimati organi vlasti na svim nivoima.

U članu I. 7. e) Ustava BiH utvrđeno je da državljanin Bosne i Hercegovine u inozemstvu uživa zaštitu Bosne i Hercegovine. U smislu ove odredbe Ustava BiH, jasno je da BiH ima realnu osnovu za izradu dokumenta, kao što je Politika o saradnji sa iseljeništvom kojim će institucionalizirati odnose sa svojim državljanima u inozemstvu i tako doprinijeti boljoj saradnji i zaštiti svojih građana.

Također, članom 12. Zakona o ministarstvima i drugim organima uprave („Službeni glasnik BiH“, br. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09 i 59/09 i 103/09) propisana je nadležnost Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH koje je zaduženo za „kreiranje politike Bosne i Hercegovine prema iseljeništvu“. Članom 4. istog zakona propisano je da ministarstva pripremaju zakone i druge propise i opće akte iz svog djelokruga te obavljaju i druge poslove određene posebnim zakonima i drugim propisima. U kontekstu navedenih odredbi, a s ciljem provođenja Zakona o ministarstvima i drugim organima uprave, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH je, uz pomoć i saradnju s drugim organima uprave i institucijama na svim nivoima, sačinilo dokument Politika o saradnji sa iseljeništvom.

Pravni osnov za izradu Politike o saradnji sa iseljeništvom nalazi se i u članu 8. Zakona o ministarstvima i drugim organima uprave, prema kojem je Ministarstvo vanjskih poslova BiH nadležno za podsticanje, razvijanje i koordinaciju saradnje sa iseljeništvom iz BiH, kao i odredbi člana 10. stav (1) tačka 3) Zakona o upravi, prema kojoj organi uprave donose propise za provođenje zakona i drugih propisa. Kako je u nadležnosti Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH kreiranje politike sa iseljeništvom, a u nadležnosti Ministarstva vanjskih poslova BiH podsticanje, razvijanje i koordinacija saradnje sa iseljeništvom, jasno je da će Politika o saradnji sa iseljeništvom stvoriti mogućnosti primjene nadležnosti različitih ministarstava i institucija.

Osim navedenih pravnih osnova, kao pravni osnov za izradu Politike o saradnji sa iseljeništvom treba uzeti u obzir i član 11. stav (1) Zakona o upravi prema kojem organi uprave u okviru svojih nadležnosti vode politiku razvoja koja obuhvata utvrđivanje razvojnih strategija i podsticanje privrednog, socijalnog, kulturnog, sportskog, ekološkog i ukupnog društvenog razvoja. Kako se Politikom o saradnji sa iseljeništvom upravo stvaraju uslovi koji se tiču ostvarivanja prava iz različitih oblasti ljudskog života, uz pomoć različitih mjera, ističe se upravo njen doprinos ukupnom društvenom razvoju.

Nadalje, mora se jasno naglasiti činjenica da je Vijeće ministara BiH na 22. sjednici, održanoj 8.9.2015., zadužilo Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH da, u saradnji s drugim nadležnim institucijama na svim nivoima vlasti, pripremi Prijedlog politike o saradnji sa iseljeništvom. Dokument Politika o saradnji sa iseljeništvom predstavlja realizaciju zaključka Vijeća ministara BiH u smislu Zakona o upravi.

Također, kao jedan od osnova prilikom izrade Politike o saradnji sa iseljeništvom, poslužio je i dokument Predsjedništva BiH pod nazivom: “Opći pravci i prioriteti za provođenje vanjske politike Bosne i Hercegovine”, broj: 01-645-30/03, od 26.3. 2003. U ovom dokumentu Predsjedništva BiH se pod tačkom III. (c) kao jedan od prioriteta djelovanja navodi “zaštita interesa državljana Bosne i Hercegovine u inozemstvu”.

3. INSTITUCIONALNI OKVIR

Sagledavanje institucionalnog okvira doprinosi razumijevanju oblasti iseljeništva uopće. Naime, institucije koje u svojim nadležnostima imaju pitanja koja se tiču saradnje sa iseljenicima iz Bosne i Hercegovine mogle bi se podijeliti na one kojima je propisima data obaveza saradnje sa iseljeništvom i na one kojima to nije direktno u nadležnosti, ali su ipak zbog svoje uloge i nadležnosti koju imaju vezani za oblast iseljeništva.

Dakle, institucije u Bosni i Hercegovini koje u svom radu, odnosno nadležnostima imaju obavezu ostvarivanja kontakta i saradnje sa iseljenicima iz Bosne i Hercegovine su:

- Predsjedništvo BiH, u okviru svoje nadležnosti za vanjsku politiku, inicira zaključivanje bilateralnih sporazuma u oblasti konzularne, radnopravne i imovinske zaštite građana BiH u inozemstvu;
- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH u svojoj nadležnosti ima direktnu komunikaciju, odnosno jasne pravce djelovanja kreiranjem politike BiH prema iseljeništvu. U okviru ovog ministarstva djeluje Sektor za iseljeništvo s dva odsjeka: Odsjekom za statusna pitanja i informiranje i Odsjekom za privrednu, obrazovnu, naučnu i kulturnu saradnju;
- Ministarstvo vanjskih poslova BiH nadležno je za podsticanje, razvijanje i koordinaciju saradnje sa iseljeništvom iz BiH i kao institucija je kroz mrežu diplomatsko-konzularnih predstavništva najbliže iseljeništvu;
- Ministarstvo civilnih poslova BiH nadležno je za dopunsku nastavu u iseljeništvu;
- Nadležne institucije Federacije BiH, Republike Srpske, Brčko Distrikta BiH, kantona i općina - s obzirom na nadležnosti i na to da je pitanje iseljeništva višesektorsko, mnoga pitanja rješavaju se na entitetskom, kantonalnom i općinskom nivou vlasti, pa je učešće različitih aktera iz različitih sektora i nivoa vlasti potrebno pri definiranju politike prema iseljiništvu.

Pored ovih nabrojanih institucija, u realizaciju dokumenta Politike o saradnji sa iseljeništvom, imajući u vidu njen sadržaj i predviđene aktivnosti, neminovno će biti uključeni i drugi nadležni organi i organizacije civilnog društva. Dakle, Politika o saradnji sa iseljeništvom, s obzirom na ono što se njome želi postići, zahtijeva uključivanje većeg broja aktera i u BiH i u inozemstvu.

4. OCJENA POSTOJEĆEG STANJA

Prema statističkim podacima, broj osoba koje žive u inozemstvu, a koje su rođene u BiH, bez obzira na njihovo sadašnje državljanstvo u 50 zemalja svijeta, jeste 1.671.177, od kojih u zemljama EU živi 57%, odnosno 955.780 osoba¹. Ovim brojem nisu obuhvaćeni potomci rođeni u zemljama prijema. S tim u vezi Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH ne raspolaže podacima o broju potomaka (druge i treće generacije) iseljenika, ali procjenjuje da bi ukupan broj osoba koje vode porijeklo iz BiH, a žive u inozemstvu, mogao biti oko 2 miliona, u što su uključene i osobe rođene u BiH (1.671.177) i njihovi potomci. Procjenjuje se da broj iseljenika s potomcima prelazi dva miliona. Najveći broj iseljenika iz BiH živi u evropskim zemljama - više od 950.000, od toga u Hrvatskoj 410.000, Srbiji 335.000, Njemačkoj 160.000, Austriji 150.000, Sloveniji 97.000, Švicarskoj 57.000, Švedskoj 56.000, dok u SAD-u živi 130.000, Kanadi 40.000 i Australiji 40.000 osoba rođenih u BiH.

Status iseljenika u zemljama prijema je riješen, velikim dijelom kroz sticanje državljanstva, stalne ili privremene dozvole boravka, radne i studentske vize. Prema podacima kojima raspolaže Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, oko 500.000 iseljenika iz BiH steklo je državljanstvo države prijema (bez Srbije i Hrvatske). Prema podacima Ministarstva civilnih poslova BiH, u periodu od 1998. do decembra 2015. godine 69.289 osoba odreklo se državljanstva BiH radi sticanja državljanstva druge države. Ovo potvrđuje da građani BiH u velikom broju slučajeva, prilikom sticanja državljanstva države prijema, uspijevaju zadržati i državljanstvo BiH.

S obzirom na to da se u praksi nerijetko za iseljeničtvo koristi i termin izbjeglice u inozemstvu, jako je važno istaknuti da je među iseljenicima neznatan broj onih sa izbjegličkim statusom. Prema podacima Visokog komesarijata Ujedinjenih naroda za izbjeglice (UNHCR) iz juna 2015. godine, u svijetu živi 19.628 osoba iz BiH sa statusom izbjeglica, od čega većina u Srbiji (preko 15.000).

Iseljenici iz BiH spadaju među bolje integrirane imigrantske grupe u državama prijema, što potvrđuju podaci nadležnih institucija država prijema o visokoj stopi zaposlenosti, visokom procenatu uključenosti u obrazovni sistem, a zadnjih godina i primjetnijim uključivanjem u politički život u državama prijema.

Iako u iseljeničtvu djeluje niz udruženja koja se bave kulturnim, sportskim, obrazovnim, informativnim, humanitarnim, vjerskim i drugim aktivnostima, ono je nedovoljno organizirano. Ogromna većina iseljenika nije učlanjena u organizacije. Postoje indicije da je u organizacije uključeno samo 1% iseljenika iz BiH i da su uloga i važnost organizacija za migrantske zajednice iz BiH u EU i zemljama bivše Jugoslavije krajnje ograničeni.² Generalno gledano, ovaj trend nije neobičan ni za druge dijasporu i druge zemlje, tako npr. u Švedskoj, gdje su migranti iz različitih zemalja posebno dobro organizirani zbog pomoći koju dobivaju od lokalnih vlasti, samo 20% njih je u članstvu imigrantskih organizacija.³ U rad

¹Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH pripremlilo je detaljnu informaciju o stanju iseljeničtva iz Bosne i Hercegovine koju je usvojilo Vijeće ministara BiH na 52. sjednici, održanoj 13.4.2016. Statistički podaci koji se koriste predstavljaju podatke zemalja prijema.

²IASCI-IOM. 2010. "Maximising the Development Impact of Migration-related Financial Flows and Investment to Bosnia and Herzegovina."

³Benito Miguel. 2005. "Active Civic Participation of Immigrants in Sweden". European research project POLITIS funded by European Commission.

organizacija u Švedskoj uključeno je samo 11%⁴ imigranata iz BiH i drugih zemalja bivše Jugoslavije.

Karakteristično je da su članovi udruženja iseljenika iz BiH uglavnom iz jedne etničke grupe. U iseljentištvu djeluje Svjetski savez dijasporu BiH (SSDBiH), organizacija koja okuplja iseljenike iz 15-ak država. Međutim, riječ je o organizaciji koja okuplja većinom Bošnjake, te u smislu reprezentativnosti ne predstavlja krovnu organizaciju cjelokupnog iseljentištva iz BiH. Zavičajni klubovi poput Udruženja Majevičana u Švicarskoj, Saveza Banjalučana u Švedskoj, Zavičajnog kluba Jajce u Hrvatskoj, Zavičajnog kluba Usorskog kraja u Hrvatskoj, Udruženja Kozarčana u Srbiji, Prijatelja Ključa u Švicarskoj, Udruge Prsten u Hrvatskoj itd. mogli bi biti najreprezentativniji i najzainteresiraniji za saradnju, naročito s lokalnim zajednicama u BiH. Također, u iseljentištvu postoje i strukovna udruženja, npr. udruženja nastavnika maternjih jezika, udruženja akademskih radnika, umjetnika, poduzetnika, te nekoliko ženskih organizacija. Treba naglasiti da vjerske zajednice iz BiH u iseljentištvu okupljaju veliki broj iseljenika.

Institucije u BiH ne pružaju dovoljno podrške organizacijama u iseljentištvu.

Učenju maternjih jezika i očuvanju kulture u iseljentištvu institucije u BiH poklanjaju jako malo pažnje i podrške, što je jedan od razloga ubrzane asimilacije djece u iseljentištvu. Danas u mnogim zemljama svijeta žive mladi ljudi porijeklom iz BiH koji su stekli visoko obrazovanje na jezicima zemalja prijema, ali su njihove jezičke kompetencije na maternjem jeziku vrlo ograničene. Trenutno je vrlo mali procenat djece uključen u dopunsku nastavu koju većinom izvode organizacije u iseljentištvu uz određenu podršku iz BiH.

Iseljentištvo predstavlja veliki ljudski, ekonomski i socijalni potencijal za razvoj BiH. Ljudski potencijali podrazumijevaju obrazovanost, stručnost i kvalificiranost iseljentištva, dok ekonomski resursi uključuju transfer novčanih doznaka iz iseljentištva, štednju, direktne investicije i trgovinu. Socijalni resursi podrazumijevaju nove društvene, kulturne i političke vrijednosti koje mogu pomoći društvenom i ekonomskom razvoju zemlje porijekla i poslužiti kao most saradnje na međunarodnom nivou.

Iseljentištvo predstavlja relativno mladu i obrazovanu skupinu čiji veliki dio čine visokoobrazovane osobe i osobe koje su u svojim novim sredinama stekle profesionalno znanje i iskustvo koje bi itekako moglo pomoći BiH na njenom razvojnom i putu ka Evropskoj uniji. Pored brojnih stručnjaka i priznatih kulturnih radnika, u evropskim zemljama i Sjedinjenim Američkim Državama žive i rade stotine doktora nauka, univerzitetskih profesora i naučnih radnika koji vode porijeklo iz BiH.

Osim ljudskog, iseljentištvo predstavlja i veliki ekonomski potencijal, što potvrđuje već godinama stabilan priliv novčanih doznaka od dvije do tri milijarde konvertibilnih maraka godišnje, što čini oko 10-15% bruto društvenog proizvoda BiH. Također, štednja iseljentištva, iako većinom zadržana u zemljama prijema, predstavlja ogroman finansijski resurs i nekoliko je puta veća od iznosa novčanih doznaka. Procjenjuje se da je riječ o iznosu od nekoliko milijardi eura godišnje.

Unatoč teškoćama i preprekama vezanim za ulaganje u BiH, ima mnogo uspješnih primjera investicija iz iseljentištva, koje u nekim sredinama predstavljaju većinsko investiranje (Sanski Most, Velika Kladuša, Prijedor, Višegrad i dr.).

⁴Iz prezentacija prof. dr. Rolanda Kostića na Regionalnoj radionici o vezivanju migracije i razvoja, Sarajevo 13 i 14 oktobar 2011.

Najveći broj iseljenika zadržava jaku vezu s BiH, naročito s mjestima porijekla, što se očituje i u želji i interesu da doprinesu ekonomskom i društvenom razvoju u BiH.

Nepotpun pravni okvir, bolja organizacija i planski pristup i koordinacija aktivnosti na različitim nivoima koje se odnose na iseljništvo, predstavlja najveću prepreku za efikasniji rad u oblasti iseljništva.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH uključilo je iseljništvo u strategije u oblasti migracija i azila BiH za period 2012.-2015. i 2016.-2020.⁵ čiji je nosilac Ministarstvo sigurnosti BiH gdje su predviđene mjere za jačanje institucionalnih kapaciteta u BiH s ciljem povezivanja migracije i razvoja, odnosno vezivanja iseljništva s razvojem BiH. Zahvaljujući predviđenim mjerama, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH je proteklih godina uspjelo pokrenuti niz aktivnosti u oblasti uključivanja iseljništva u razvoj BiH koje su većinom fokusirane na podršku jedinicama lokalne samouprave na uključivanju iseljništva u lokalni razvoj. Također, provedene su aktivnosti i istraživanja na unapređenju znanja o iseljništvu i migracijama, te uz švicarsku podršku ustanovljena zajednička platforma organizacija iseljništva u Švicarskoj pod nazivom "i-dijaspora".

Osim nepotpunog pravnog okvira, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH je u svom radu sa iseljništvom kao problem identificiralo i nedostatak multisektorskog pristupa. Unapređenje saradnje sa iseljništvom u različitim oblastima, te uključivanje iseljništva u razvoj BiH iziskuje uključivanje i drugih institucija svih nivoa vlasti, počev od lokalnih zajednica, kantona, entiteta, pa do državnih institucija, svake u oblasti svoje nadležnosti i polja djelovanja, s obzirom na to da se mnoga pitanja, koja se tiču iseljništva, rješavaju na različitim nivoima vlasti.

Također, trenutno ne postoji saradnja između različitih institucija ni koordiniran nastup prema iseljništvu. Zbog neophodnosti uključivanja različitih sektora i institucija u rad sa iseljništvom, potrebno je razviti odgovarajuće mehanizme koordinacije i saradnje unutar BiH.

Uz to, trenutno ne postoji ni uređen mehanizam redovne konsultacije sa iseljništvom u procesu donošenja odluka što će biti neophodno uspostaviti, s obzirom na to da je iseljništvo glavna ciljna grupa u ovom procesu izrade politika.

Osim navedenih uočenih nedostataka, nedovoljno su razvijeni i komunikacijski kanali sa iseljništvom, ograničen je i njihov pristup informacijama, te su nedovoljno zastupljeni u medijima u BiH.

Također, treba spomenuti da civilni sektor u BiH nema dovoljno razvijene aktivnosti prema iseljništvu te postoji potreba njegovog jačanja u ovoj oblasti.

⁵Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH.

<http://www.mhrr.gov.ba/iseljenistvo/Publikacije/default.aspx?id=3083&langTag=bs-BA>

http://mhrr.gov.ba/iseljenistvo/Publikacije/Strategija_BiH_2016.pdf

5. VIZIJA

Iseljništvo iz BiH čini neodvojivi segment bosanskohercegovačkog društva, a snažne veze sa iseljeništvom su strateški interes BiH.

Stvaranje pravnog osnova i uslova za uspostavljanje, jačanje i očuvanje odnosa BiH s njenim iseljeništvom, naročito očuvanje maternjih jezika, kulture i identiteta njenih naroda u iseljeništvu, te stvaranje uslova za učešće i doprinos iseljništva društveno - ekonomskom razvoju BiH, cilj je kojem ovaj dokument teži.

Stoga, vizija dokumenta Politika o saradnji sa iseljeništvom je uspostavljanje dugoročne institucionalne saradnje sa iseljeništvom BiH, te maksimalno povećanje njenog uticaja na razvoj BiH. Istovremeno, vizija je da ukaže na jasno opredjeljenje institucija BiH da se iseljeništvu iz Bosne i Hercegovine pomogne u uspostavljanju ukupnih veza s njihovom zemljom.

6. PRINCIPI

U dokumentu Politika o saradnji sa iseljeništvom istaknuti su ključni principi kojima će se rukovoditi sve institucije u BiH prilikom preduzimanja aktivnosti i stvaranja preduslova za saradnju sa iseljeništvom iz Bosne i Hercegovine.

Radi se o sljedećim principima:

- **Princip institucionalne saradnje** podrazumijeva da institucije vlasti na svim nivoima, shodno zakonom propisanim nadležnostima, kao i organizacije iseljenika, uspostavljaju niz uzajamno povezanih mjera i aktivnosti predviđenih Politikom o saradnji sa iseljeništvom čiji je krajnji cilj obostrana korist i poboljšanje imidža i za iseljništvo iz Bosne i Hercegovine i za državu BiH;
- **Princip uključenosti iseljništva** podrazumijeva uključivanje iseljništva u planiranje, organiziranje, izvođenje i monitoring različitih programa koji su od interesa za iseljništvo, ali i podsticanje iseljenika da u zemlji prijema doprinose izgradnji saradnje između institucija zemlje njihovog prijema i institucija u BiH, kao i jačanju pozitivnog imidža BiH. To je uslov uspješnosti politika prema iseljeništvu. Ovaj princip omogućava uspostavljanje dvosmjerne komunikacije, prepoznaje iseljništvo kao resurs koji može pomoći BiH, te doprinosi aktivnijem učešću iseljništva u društveno-ekonomskom životu u BiH;
- **Princip uzajamnosti** podrazumijeva da će se mjere i aktivnosti iz Politike o saradnji sa iseljeništvom provoditi u skladu sa uzajamnom saradnjom i u duhu dobrih odnosa. Odnos između države i njenih dijelova i iseljništva treba da bude transparentan, građen na povjerenju, poštivanju i uzajamnosti. Iseljništvo je i obaveza i potencijal. Obaveza je BiH da se brine o položaju i pravima svojih iseljenika u inozemstvu i u BiH, te da unaprijedi različite vidove saradnje sa iseljeničkim zajednicama. Ravnopravno davanje i uzimanje stvorit će odnos partnerstva između BiH i iseljništva;
- **Princip multidisciplinarnog pristupa** podrazumijeva uključenost institucija različitih nivoa vlasti uz poštivanje nadležnosti / međusektorski i multidisciplinarni pristup. Uključenost institucija s različitih nivoa vlasti i međusektorski i multidisciplinarni pristup u radu sa iseljeništvom od ključne su važnosti. Mjere i aktivnosti koje se preduzimaju u oblasti iseljništva moraju se bazirati na međusektorskom pristupu. Dokumentom treba mobilizirati aktere na svim nivoima vlasti da unaprijede saradnju sa iseljeništvom.

7. CILJEVI

Politika o saradnji sa iseljeništvom treba da stvori neophodne pretpostavke za sistemsko i kvalitetno unapređenje saradnje sa iseljenicima za što je potrebno uključivanje institucija sa svih nivoa vlasti u BiH, svake u okviru svoje nadležnosti, odgovoriti na potrebe i zahtjeve iseljništva, te uključiti iseljništvo u ekonomski i društveni život i razvoj BiH. Pomenute pretpostavke nastojat će se stvoriti kroz tri glavna strateška cilja:

1. Razvoj pravnog sistema i institucionalnih kapaciteta,
2. Pružanje podrške iseljništvu i unapređenje saradnje,
3. Stvaranje uslova za veći doprinos iseljništva razvoju BiH.

CILJ 1. RAZVOJ PRAVNOG SISTEMA I INSTITUCIONALNIH KAPACITETA

Razvoj pravnog sistema i institucionalnih kapaciteta osigurava prije svega osnovu za aktivniju ulogu institucija na različitim nivoima vlasti u smislu pripreme i usvajanja normativnih i strateških dokumenata u kojima će saradnja sa iseljništvom činiti dio pravnog poretka BiH. Aktivnosti na realizaciji ovog cilja ne podrazumijevaju automatski osnivanje novih institucija, tijela ili povećanje broja izvršilaca, nego mogu značiti samo drugačiju organizaciju postojećih kapaciteta i uvođenje dodatnih ili drugačijih poslova koje bi različite institucije trebale obavljati po prirodi stvari, odnosno po svojim nadležnostima, raspoloživim kapacitetima i potrebama. Razvoj pravnog okvira podrazumijeva izradu strategije kojom će se sistemski urediti pitanje odnosa i saradnje sa iseljništvom, osigurati da kapaciteti institucija na različitim nivoima vlasti efikasno sarađuju sa iseljništvom, uspostaviti međuinstitucionalna koordinacija unutar BiH, kao i modeli efikasne saradnje sa iseljništvom.

S ciljem razvoja pravnog sistema i institucionalnih kapaciteta, vlasti u BiH će:

1.1. Donijeti okvirnu strategiju saradnje sa iseljništvom

Strategija saradnje sa iseljništvom, kao okvirni dokument, bit će važan korak u procesu uspostavljanja i uređenja odnosa BiH sa iseljništvom. Strategijom će se urediti odnosi i postaviti pravne osnove za planiranje i reguliranje saradnje BiH sa iseljništvom, detaljnije urediti saradnja u oblastima koje zahvataju ključne segmente razvoja društva, te će se u tom smislu definirati prioritetni ciljevi. Strategijom će se predvidjeti izrada potrebnog zakonskog okvira, a ista će sadržavati i prateći dokument – akcioni plan, kojim će se identificirati nosioci poslova i aktivnosti, vremenski okvir, te potrebna finansijska sredstva za provođenje. Izrada strategije, koja podrazumijeva uključenost svih nivoa vlasti i institucija, treba stvoriti neophodne pretpostavke za sistemsko i kvalitetno unapređenje saradnje sa iseljništvom na srednjoročnom planu.

Nosioci aktivnosti: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH i Ministarstvo vanjskih poslova BiH

U izradi dokumenta obavezno učestvuju, u skladu sa svojim ustavnim nadležnostima, nadležne institucije koje se bave pitanjem iseljništva u Federaciji BiH i nadležne institucije iz Republike Srpske i Brčko Distrikta.

1.2. Razviti mehanizme međuinstitucionalne koordinacije za saradnju sa iseljeništvom

S obzirom na složeno državno uređenje BiH, kao i podijeljene nadležnosti na različitim nivoima vlasti, kao jedno od ključnih pitanja nameće se pitanje koordinacije institucija BiH u radu sa iseljeništvom. Naime, uspostavljanjem i unapređenjem saradnje institucija na svim nivoima vlasti u BiH bit će formirano međuresorno tijelo savjetodavnog karaktera na nivou Vijeća ministara BiH, a koje će okupljati najvažnije institucije na nivou BiH, entiteta i Brčko Distrikta BiH te uspostaviti saradnju s drugim nivoima vlasti u BiH (kantoni, jedinice lokalne samouprave), koji svojom politikom utiču na iseljeništvo. U savjetodavno međuresorno tijelo kao posmatrači mogu biti uključeni i predstavnici iseljenika koji mogu doprinijeti društveno-ekonomskom razvoju BiH, kao i civilni sektor u BiH.

Ovo međuresorno tijelo, koje imenuje Vijeće ministara BiH, imat će zadatak da uspostavi funkcionalan sistem koordinacije i razmjene informacija između institucija koje se bave statusnim pitanjima iseljništva, promocijom investiranja, saradnjom u oblasti privrede, nauke, obrazovanja i kulture, te će svojom savjetodavnom ulogom u formi davanja preporuka doprinijeti kvalitetnoj saradnji. Ovo savjetodavno tijelo imat će mogućnost iniciranja i aktivnog učešća u izradi i monitoringu strateških, planskih i akcionih dokumenata u oblasti saradnje sa iseljeništvom, odnosno mogućnosti iniciranja izrade projekata korisnih za saradnju sa iseljeništvom. Ovo tijelo će o svom radu jednom godišnje izvještavati Vijeće ministara BiH. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH pružat će tehničku i stručnu pomoć ovom tijelu.

Nosioci aktivnosti: Vijeće ministara BiH, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH i Ministarstvo vanjskih poslova BiH, nadležne institucije entiteta

1.3. Jačati kapacitete institucija u BiH za saradnju sa iseljeništvom

Neophodno je jačati kapacitete institucija na različitim nivoima vlasti u BiH za intenzivniju saradnju sa iseljeništvom. Važno je prvo provesti niz tematskih obuka za državne službenike iz različitih oblasti ekonomskog i društvenog sektora te time započeti proces građenja baze znanja unutar javnog sektora o konceptu "migracija i razvoj", odnosno uključivanja iseljništva u razvoj u BiH i saradnje sa iseljeništvom.

Naredne aktivnosti su identifikiranje odgovornih osoba u relevantnim institucijama za rad na pitanjima koja se odnose na iseljeništvo, odnosno uključivanje ovog pitanja u strateške dokumente u različim sektorima i nivoima vlasti.

Bit će izrađen plan obuka, pružena stručna podrška, te potpisani memorandumi o saradnji sa institucijama relevantnim za iseljeništvo u kojima će se definirati aktivnosti na identifikiranju odgovornih osoba u relevantnim institucijama (iz postojećih kadrovskih kapaciteta institucija) i uključivanju pitanja iseljništva u strateške dokumente.

Nosilac aktivnosti: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH

U realizaciji ove aktivnosti aktivno učestvuju institucije sa svih nivoa vlasti u skladu sa svojim nadležnostima, uz podršku civilnog sektora, posebno organizacija iseljništva, kao i međunarodnih organizacija.

1.4. Jačati kapacitete jedinica lokalne samouprave za saradnju sa iseljeništvom

U praksi se pokazalo da je saradnja sa iseljeništvom naročito važna, efikasna i vidljiva kada se odvija na lokalnom nivou. To je zapravo nivo vlasti koji efektivno i neposredno ostvaruje saradnju koja rezultira obostranom koristi. Stoga je jačanje kapaciteta jedinica lokalne samouprave za saradnju sa iseljeništvom od suštinske važnosti. Ova podrška podrazumijeva mobiliziranje lokalnih zajednica da identificiraju i bolje se povežu sa svojim iseljeništvom, organiziranje obuka u radu sa iseljeništvom, uspostavljanje koordinatora/ureda za iseljeništvo (kako je to navedeno u tački 1.3.), uključivanje pitanja iseljeništva u lokalne razvojne planove, poboljšanje usluga iseljeništvu (veb-matičar - uvođenje mogućnosti dobivanja određenih dokumenata putem interneta, brzi odgovori na upite iseljeništva, informacije o investiranju, ostvarivanju određenih prava i dr.), prikupljanje podataka o iseljeništvu, emigraciji i povratnicima na lokalnom nivou itd.

Nosioci aktivnosti: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, nadležne institucije Federacije BiH, Republike Srpske, Brčko Distrikta i lokalne zajednice.

1.5. Pratiti emigracijske tokove i izvještavati o tome

U segmentu praćenja emigracijskih tokova i prikupljanja podataka o iseljeništvu potrebno je nadograditi postojeće i razviti nove statistike. Ovo podrazumijeva unapređenje postojećih registara/baza podataka o iseljeništvu, izradu kvantitativne migracione statistike, razvoj novih statistika o kvalitativnim pokazateljima o mogućnosti i spremnosti učešća iseljeništva u društveno – ekonomskom razvoju BiH, podršku akademskim istraživanjima kako bi se bolje upoznali sa iseljeništvom i njihovim potrebama, podsticanje izrade akademskih programa koji na interdisciplinarni način izučavaju fenomen migracija, uspostavu sistema prikupljanja podataka o emigraciji i povratnicima iz iseljeništva na lokalnom nivou itd.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH potpisat će memorandum o saradnji s Agencijom za statistiku BiH i drugim nadležnim institucijama.

Nosilac aktivnosti: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH u saradnji sa Ministarstvom vanjskih poslova BiH

Uključene institucije: Agencija za statistiku BiH i druge nadležne institucije sa svih nivoa vlasti u skladu sa svojim nadležnostima, uz podršku civilnog sektora, posebno organizacija iseljništva, kao i međunarodnih organizacija.

CILJ 2. PRUŽANJE PODRŠKE ISELJENIŠTVU I UNAPREĐENJE SARADNJE

Pružanje podrške iseljenicima iz BiH u ostvarivanju njihovih prava i interesa – u BiH i inozemstvu - od primarne je važnosti za nadležne institucije u BiH. Osim praćenja donošenja i izmjena propisa u BiH i zemljama prijema kojima se tretira problematika iseljenika, potrebno je raditi i na stvaranju pogodnosti i olakšica za povratak. BiH brine o očuvanju nacionalnog identiteta u iseljeništvu, sarađuje sa svim oblicima organiziranja iseljništva i pruža podršku organizacijama i pojedincima u iseljeništvu u svrhu promoviranja učenja maternjih jezika, unapređenja obrazovne, naučne, privredne i druge saradnje.

S ciljem pružanja podrške iseljeništvu i unapređenja saradnje, vlasti u BiH realizirat će sljedeće:

2.1. Pratiti ostvarivanje prava i interesa iseljenika u BiH i zemljama prijema

Prioritetne obaveze BiH u ovom segmentu odnose se na kontinuirano praćenje prava, interesa i potreba iseljenika i povratnika iz iseljništva u BiH, te praćenje njihovih interesa i potreba u zemljama prijema. Aktivnosti kojima će se ovo postići, a koje će, prije svih, realizirati Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH i Ministarstvo vanjskih poslova BiH su: informiranje iseljništva o njihovim pravima u BiH i praćenje njihovog ostvarivanja, direktna podrška na upite iz iseljništva, izrada vodiča/informativnih brošura za iseljništvo o ostvarivanju prava (državljanstvo, priznavanje diploma i sl.). Ministarstvo civilnih poslova BiH i Agencija za rad i zapošljavanje učestvovat će u praćenju ostvarivanja prava radnika migranata koji su zaposleni u zemljama prijema na osnovu međunarodnih ugovora koje je potpisala BiH i o tome izvještavati.

Nosioci aktivnosti: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Ministarstvo vanjskih poslova BiH i Ministarstvo civilnih poslova BiH.

U realizaciji ove aktivnosti aktivno učestvuju institucije sa svih nivoa vlasti u skladu sa svojim nadležnostima, uz podršku civilnog sektora, posebno organizacija iseljništva, kao i međunarodnih organizacija.

2.2. Jačati kapacitete organizacija u iseljništvu i uspostaviti mehanizam za predstavljanje iseljništva u zemljama prijema i u BiH

Efikasnija saradnja sa iseljništvom iziskuje podršku na jačanju kapaciteta postojećih organizacija i daljnjem organiziranju iseljništva. Podrška treba biti usmjerena naročito na mlade stručnjake i visokoobrazovane kadrove, na njihovo međusobno povezivanje kao i povezivanje s BiH, kao i na poslovno udruživanje.

Potrebno je ispitati i razviti mehanizam za predstavljanje iseljništva u BiH – predstavnička tijela iseljništva (predstavnike različitih organizacija i istaknute pojedince iz iseljništva) tako da se u svakoj zemlji s brojnijim iseljništvom, ukoliko je to moguće i ukoliko postoji interes, uspostavi tijelo u kojem se osigurava jednako učešće predstavnika sva tri konstitutivna naroda, uključujući i predstavnike nacionalnih manjina.⁶

Formiranje predstavničkih tijela ni u kojem smislu neće uticati na postojeći način organiziranja iseljništva, samo će olakšati komunikaciju iseljništva sa institucijama u BiH, a moglo bi doprinijeti i boljoj saradnji sa institucijama u zemljama prijema.

Te aktivnosti provodit će se organiziranjem sastanaka s udruženjima iseljništva uz pomoć Ministarstva vanjskih poslova BiH - diplomatsko-konzularnih predstavništava BiH. Članovi predstavničkih tijela će također dobiti dodatnu obuku vezanu za zastupanje i pripremu projekata, kao i komunikaciju za efikasniju saradnju s BiH.

⁶ Kao primjer može poslužiti model "i- dijaspora" realiziran u Švicarskoj.

Nosioci aktivnosti: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH i Ministarstvo vanjskih poslova BiH

Uključeni: organizacije iseljenika i pojedinci iz iseljeničtva.

2.3. Očuvati maternje jezike, kulturu i identitet

U ovom segmentu potrebno je podržati uspostavu sistema organiziranja nastave dopunskog obrazovanja djece u iseljeničtstvu, te promovirati značaj učenja maternjih jezika u inozemstvu, kao i očuvanja kulturnog naslijeđa i identiteta. Osim sistemskog reguliranja nastave dopunskog obrazovanja, u čemu glavnu ulogu imaju Ministarstvo civilnih poslova BiH, Ministarstvo vanjskih poslova BiH, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, entitetske i druge nadležne institucije u oblasti obrazovanja na različitim nivoima vlasti, potrebno je također podržati učenje maternjih jezika koristeći prednosti i pogodnosti online učenja, ljetnih škola učenja maternjih jezika i kulture u BiH, čiji bi polaznici bili djeca i mladi iz iseljeničtstva kako bi kroz druženje unaprijedili znanje jezika, upoznali kulturu, historiju i prirodne resurse BiH.

U tom smislu, Ministarstvo civilnih poslova BiH uspostaviti će i voditi registar dopunskih škola za djecu porijeklom iz BiH u inozemstvu i o stvarnim potrebama za izvođenje dopunske nastave u iseljeničtstvu.

Također, Ministarstvo civilnih poslova BiH i Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH će, u saradnji s nadležnim institucijama, pokrenuti aktivnosti na uspostavi portala za interaktivno (online) dopunsko obrazovanje. Ministarstvo civilnih poslova BiH će s nadležnim institucijama u oblasti obrazovanja na različitim nivoima vlasti potpisati memorandume o saradnji s ciljem organiziranja ljetnih škola maternjih jezika za djecu iz iseljeničtstva.

Nosioci aktivnosti: Ministarstvo civilnih poslova BiH, Ministarstvo vanjskih poslova BiH i Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH i druge nadležne institucije na različitim nivoima vlasti.

2.4. Unaprijediti saradnju u oblasti privrede, obrazovanja, nauke, kulture i sporta

Bosna i Hercegovina će podsticati povezivanje privrednika iz iseljeničtstva s privrednim subjektima u BiH identifikiranjem i uspostavljanjem redovnih kontakata s poslovnim ljudima iz iseljeničtstva, organiziranjem ekonomskih foruma iseljeničtstva, poslovnih/investicionih konferencija, prezentacija za ulagače iz iseljeničtstva, susreta privrednika iz iseljeničtstva i BiH, podsticati iseljeničtstvo na ulaganje i proizvodnju u BiH, zalagati se za uvođenje određenih olakšica i stimulativnih mjera, podržavati programe mentorstva iz iseljeničtstva za otvaranje malih i srednjih preduzeća u BiH, podržavati promociju turističkih potencijala BiH putem iseljeničtstva, promociju domaćih proizvoda, međusobnu trgovinu, izraditi liste investicionih projekata i učiniti ih dostupnim iseljeničtstvu i tako stvoriti pretpostavke da iseljeničtstvo investira svoj kapital s ciljem pružanja podrške ekonomskom razvoju zemlje.

Potrebno je unaprijediti postojeću saradnju sa iseljeničtstvom u oblasti obrazovanja, nauke, kulture i sporta novim sadržajima, podsticati povezivanje obrazovnih, naučnih i kulturnih institucija i pojedinaca iz BiH sa iseljenicima i njihovim organizacijama, podsticati razmjenu učenika, studenata i profesora, promovirati mogućnosti obrazovanja studenata iz iseljeničtstva na visokoobrazovnim ustanovama u BiH, pokrenuti uključivanje naučnika i stručnjaka

porijekom iz BiH u naučnoistraživačke projekte u BiH, inicirati programe virtuelnog povratka stručnjaka, njihove mobilnosti i umrežavanja, razmjenjivati kulturno stvaralaštvo iz BiH i iseljništva, promovirati kulturno stvaralaštvo iseljništva u BiH itd. Istovremeno, očekuje se da i iseljništvo u aktivnostima koje provodi u zemlji prijema, kada god je moguće, uključuje institucije iz BiH i povezuje ih sa svojim institucijama, a posebno kada je riječ o projektima privrednog, naučnog, kulturnog, obrazovnog karaktera i saradnje i razmjene mladih.

Također, u oblasti nauke i kulture potrebno je sačiniti liste kulturnih i naučnih projekata u BiH, učiniti ih dostupnim iseljništvu, kako bi se ono podstaklo da pomogne svojim kontaktima u pronalaženju investitora i partnera za njihovu realizaciju.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH će, u saradnji s Ministarstvom vanjskih poslova BiH, mapirati iseljništvo u zemljama s velikim brojem iseljenika iz BiH s ciljem pribavljanja informacija o broju i profilu iseljenika u zemljama prijema, s posebnim naglaskom na ekonomske i akademske potencijale u iseljništvu.

Agencija za unapređenje stranih investicija BiH izradit će ažurirane liste investicionih projekata i učiniti ih dostupnim iseljništvu u saradnji s jedinicama lokalne samouprave, dok će ažurirane liste kulturnih i naučnih projekata sačiniti Ministarstvo civilnih poslova BiH.

Nosioci aktivnosti: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Ministarstvo vanjskih poslova BiH, Ministarstvo civilnih poslova BiH i Ministarstvo-vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, u saradnji sa Agencijom za unapređenje stranih investicija i entitetskim nadležnim institucijama.

U realizaciji ove aktivnosti aktivno učestvuju institucije sa svih nivoa vlasti u skladu sa svojim nadležnostima, uz podršku civilnog sektora, posebno organizacija iseljništva, kao i međunarodnih organizacija.

2.5. Unaprijediti informiranje, razmjenu informacija i međusobnu komunikaciju

U ovom segmentu potrebno je izraditi plan komunikacije sa iseljništvom s ciljanim i jasno definiranim aktivnostima što bi trebalo da bude uloga Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH i Ministarstva vanjskih poslova BiH čije je kadrovske kapacitete potrebno jačati u diplomatsko-konzularnim predstavništvima, a s ciljem mapiranja iseljništva, uglednih pojedinaca i razmjene informacija sa iseljništvom.

Potrebno je podržati i medije u iseljništvu, kao i posebne programe u BiH namijenjene iseljništvu, napraviti poseban portal za iseljništvo gdje se može pristupiti različitim informacijama koje se tiču iseljništva (o povratku, o pokretanju biznisa, o međusobnom povezivanju itd), obezbijediti prisustvo institucija na društvenim mrežama čime će se dati mogućnost za interakciju s javnošću, veću medijsku pažnju u skladu s potrebama i potencijalima iseljništva, pripremati redovne biltene (newsletter) koji će se dostavljati iseljništvu putem e-maila, obezbijediti informiranje o događajima u lokalnoj zajednici, promovirati potencijale iseljništva, pozitivne primjere povratka, investiranja i dr.

Nosioci aktivnosti: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH i Ministarstvo vanjskih poslova BiH

U realizaciji ove aktivnosti aktivno učestvuju institucije sa svih nivoa vlasti u skladu sa svojim nadležnostima, uz podršku civilnog sektora, posebno organizacija iseljništva, kao i međunarodnih organizacija.

2.6. Podržavati aktivnosti civilnog sektora u iseljeništvu i BiH koji doprinose jačanju veza BiH i iseljništva

Potrebno je podržavati aktivnosti organizacija civilnog društva u iseljeništvu koje imaju za cilj očuvanje maternjih jezika, kulture i identiteta, kao i aktivnosti kojima se unapređuje saradnja iseljništva i BiH u oblasti privrede, nauke, kulture, obrazovanja i sporta, podižu kapaciteti organizacija i udruženja iseljenika u zemljama prijema (organiziranje radionica, seminara i stručnih predavanja), doprinosi predstavljanju i radu istaknutih predstavnika iseljništva u BiH, predstavljanju privrednih potencijala BiH u inozemstvu i osnivanju i podršci mrežama poslovnih ljudi u iseljeništvu, podržava unapređenje medijskih kapaciteta organizacija civilnog društva u iseljeništvu (radio, štampa, online prezentacije) i sl.

Istovremeno je potrebno jačati kapacitete i uspostaviti efikasniju saradnju s organizacijama civilnog društva u BiH radi njihovog većeg angažmana u saradnji sa iseljeništvom. Trenutno je ovaj segment saradnje nedovoljno razvijen pa je u tom smislu potrebno podržati saradnju i partnerstvo između domaćih organizacija civilnog društva i organizacija u iseljeništvu.

S tim u vezi potrebno je organizirati civilne forume – susrete organizacija iz iseljništva i BiH, podržati civilni sektor u zajedničkim projektima sa iseljeništvom, podstaći civilni sektor da u svoje aktivnosti uključi iseljništvo kao ciljnu grupu itd.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH organizirat će civilne forume – susrete organizacija iz iseljništva i organizacija civilnog sektora iz BiH.

Nosilac aktivnosti: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH u saradnji sa Ministarstvom vanjskih poslova BiH

U realizaciji ove aktivnosti aktivno učestvuju institucije sa svih nivoa vlasti u skladu sa svojim nadležnostima, uz podršku civilnog sektora, posebno organizacija iseljništva, kao i međunarodnih organizacija.

CILJ 3. STVARANJE USLOVA ZA VEĆI DOPRINOS ISELJENIŠTVA RAZVOJU BIH

U iseljeništvu živi gotovo 1,7 miliona osoba rođenih u BiH, koje godišnje pošalju novčane doznake u vrijednosti između 2 i 3 milijarde KM što čini do 15% BDP-a BiH. Mnogi iseljenici postigli su zavidne rezultate na obrazovnom i profesionalnom planu u zemljama prijema, ali su i spremni pomoći razvoju BiH. Imajući u vidu ova značajna finansijska sredstva kojima raspolažu iseljenici, potrebno je preduzeti mjere za njihovo sveobuhvatnije uključivanje u razvoj BiH, stvoriti povoljnije uslove kako bi investirali u BiH i podijelili svoja znanja sa zemljom porijekla. Realizacija mjera usmjerenih na stvaranje uslova za veći doprinos iseljništva razvoju BiH podrazumijeva aktivnosti na privlačenju investicionog, finansijskog, ljudskog i drugog kapitala, te njihovog promoviranja u svrhu razvoja BiH.

S ciljem stvaranja uslova za veći doprinos iseljništva u razvoju Bosne i Hercegovine, vlasti u BiH realizirat će sljedeće:

3.1. Promovirati iseljništvo i njegove razvojne resurse

U BiH ne postoji dovoljno znanja o iseljništvu, njegovoj brojnosti i velikim resursima koji mogu snažno podstaknuti razvoj BiH. Kako bi se ovo promijenilo, potrebno je pokrenuti aktivnosti na promociji iseljništva, uspješnih pojedinaca, pozitivnih priča, promociji dobrih primjera investiranja iz iseljništva i uopće razvoja biznisa itd.

S ciljem promoviranja razvojnih resursa iseljništva, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH će na osnovu informacija obezbijedenih mapiranjem iseljništva pripremiti i štampati publikacije koje će sadržavati uspješne priče, istaknuti primjere dobre prakse, sačiniti adresar uspješnih iseljenika u različitim oblastima, što će biti dostupno na web-stranici Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH.

Također, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH pripremit će medijsku kampanju s ciljem promoviranja iseljništva i njegovih razvojnih resursa. Putem svoje web-stranice Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH će, u saradnji i uz odobrenje istaknutih pojedinaca, učiniti dostupnim dokument koji se odnosi na mapiranje iseljništva.

Nosilac aktivnosti: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH u saradnji sa Ministarstvom vanjskih poslova BiH

U realizaciji ove aktivnosti aktivno učestvuju institucije sa svih nivoa vlasti u skladu sa svojim nadležnostima, uz podršku civilnog sektora, posebno organizacija iseljništva, kao i međunarodnih organizacija.

3.2. Mobilizirati investicione i finansijske resurse iseljništva

Potrebno je olakšati ili ukloniti prepreke za priliv novčanih doznaka (posebno kroz formalne finansijske tokove), olakšati i stimulirati investiranje iz iseljništva, stimulirati štednju iseljništva, organizirati investicijske konferencije, upoznati iseljništvo s mogućnostima ulaganja u BiH, pružiti podršku osnivanju malih i srednjih preduzeća uz sufinansiranje iz iseljništva, ukloniti administrativne barijere, uspostaviti nove bankarske proizvode za iseljništvo, mehanizme za sufinansiranje razvojnih projekata (npr. lokalna zajednica, iseljništvo, viši nivoi vlasti), pokrenuti privatno-javna partnerstva sa iseljenicima u različitim oblastima.

Potrebno je izraditi razvojni dokument kojim će se predvidjeti uspostava programa za investiranje i štednju iseljništva, kao i uklanjanje administrativnih barijera.

Nosioci aktivnosti: Direkcija za ekonomsko planiranje BiH, Centralna banka BiH, Agencija za unapređenje stranih investicija, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH i entitetske nadležne institucije.

U realizaciji ove aktivnosti aktivno učestvuju institucije sa svih nivoa vlasti u skladu sa svojim nadležnostima, uz podršku civilnog sektora, posebno organizacija iseljništva, kao i međunarodnih organizacija.

3.3. Mobilizirati ljudske potencijale, znanja i vještine iseljništva

Veliki broj stručnjaka u iseljništvu (naročito u oblasti medicine i informacionih tehnologija, kao i predavača na univerzitetima) – njihovo znanje i socijalni kapital - predstavljaju značajan razvojni potencijal za BiH. Predložene aktivnosti u ovom segmentu odnose se na uključivanje

eksperata i naučnika iz iseljništva u izradu studijskih programa, u svojstvu gostujućih predavača (naročito u oblasti zdravstva), programe prenošenja znanja putem mentorstva, povremenih posjeta, online konsultacija, ljetnih škola, seminara i kongresa (naročito u oblasti zdravstva), zatim uključivanje naučnika iz iseljništva u rad tijela nadležnih za razne segmente nauke, nalaženje mogućnosti da naučnici iz iseljništva uključe istraživače i institucije iz BiH u svoje projekte, podršku zajedničkim projektima domaćih i naučnika iz iseljništva u okviru kojih će nastati naučni rezultati i međunarodni kontakti potrebni za uspješnije privlačenje evropskih sredstava, podršku programima prenošenja stručnog znanja i obuke uz uključivanje stručnjaka iz iseljništva, prenošenje novih tehnologija usmjereno na jačanje ekonomskog razvoja itd.

Na osnovu izvještaja koji će biti sačinjen mapiranjem (iz tačke 2.4.), Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH u saradnji sa Ministarstvom vanjskih poslova BiH uspostaviti će mehanizam za prenošenje znanja iz iseljništva u BiH, odnosno mehanizam koji će povezati privrednike i stručnjake iz iseljništva iz različitih oblasti s institucijama, organizacijama i pojedincima u BiH. Ovaj mehanizam za prenošenje znanja podrazumijeva da Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH putem sporazuma o saradnji sa institucijama i ustanovama u BiH s jedne, odnosno sa istaknutim pojedincima iseljništva iz Bosne i Hercegovine s druge strane, ostvari svoju koordinirajuću ulogu povezivanja u procesu saradnje.

Nosilac aktivnosti: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH u saradnji sa Ministarstvom vanjskih poslova BiH

U realizaciji ove aktivnosti aktivno učestvuju institucije sa svih nivoa vlasti u skladu sa svojim nadležnostima, uz podršku civilnog sektora, posebno organizacija iseljništva, kao i međunarodnih organizacija.

3.4. Podržati filantropske aktivnosti i akcije humanitarne pomoći iz iseljništva

Iseljništvo doprinosi i filantropskim aktivnostima i akcijama humanitarne pomoći (finansijska i robna pomoć) usmjerenim prema lokalnim zajednicama, organizacijama i pojedincima u BiH. Ova vrsta aktivnosti bit će podstaknuta inicijativom za unapređenje procedura oslobađanja od plaćanja carine i poreza za filantropske i humanitarne aktivnosti iseljništva, kao i za bolje informiranje iseljništva o ostvarenim olakšicama. Također, bit će pokrenute aktivnosti na mobiliziranju iseljništva za ciljanu pomoć na nivou lokalnih zajednica, te koordinacija takve pomoći.

Nosioci aktivnosti: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH i svi drugi nadležni nivoi vlasti.

U realizaciji ove aktivnosti aktivno učestvuju institucije sa svih nivoa vlasti u skladu sa svojim nadležnostima, uz podršku civilnog sektora, posebno organizacija iseljništva, kao i međunarodnih organizacija.

3.5. Uspostaviti nagradu ili priznanje za iseljništvo

Zemlje s brojnim iseljništvom ustanovile su nagrade ili priznanja za različite doprinose iz iseljništva. Predlaže se da se razmotri slično uspostavljanje i u BiH – da se priznaju iseljenici kao važni faktori razvoja BiH. Priznanja bi se mogla dodjeljivati pojedincima i organizacijama za istaknuti angažman u određenoj oblasti, zasluge / doprinose razvoju i promociji BiH, razvoju nauke, učenju maternjih jezika, prenošenju znanja ili općenito

razvoju saradnje posebno ekonomske između iseljništva i BiH, a što će biti regulisano posebnim propisom.

Nosilac aktivnosti: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH.

8. PROVOĐENJE POLITIKE O SARADNJI SA ISELJENIŠTVOM

Dokument Politika o saradnji sa iseljeništvom je okvirni i bazni dokument na osnovu kojeg će biti donesena strategija, programi, planovi i drugi akti, u skladu sa ustavnim i zakonskim nadležnostima u Bosni i Hercegovini.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH će pokrenuti realizaciju aktivnosti u najkraćem roku.

Za praćenje provođenja Politike o saradnji sa iseljeništvom zaduženo je Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH će jednom godišnje informirati Vijeće ministara BiH o aktivnostima na provođenju dokumenta Politike o saradnji sa iseljeništvom.

9. FINANSIJSKA SREDSTVA POTREBNA ZA REALIZACIJU POLITIKE O SARADNJI SA ISELJENIŠTVOM

Za realizaciju Politike o saradnji sa iseljeništvom nije potrebno osigurati dodatna finansijska sredstva.